

УДК 37.091.33-027.22:379.8](091)"19"

<https://orcid.org/0000-0002-9569-1208>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2026.60.09>

В. О. Паульс

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДИТЯЧИХ ІГРОТЕК У СВІТІ ПРОТЯГОМ ХХ СТ.

Актуальність дослідження зумовлена впливом різних факторів (соціальний, біологічних, освітніх) на розвиток особистості, залученістю різних закладів, організацій та ініціатив до активної діяльності в системі освіти, їх освітньо-виховним потенціалом.

Мета статті – розкрити становлення та розвиток дитячих ігротек у світі впродовж ХХ ст.

Розкрито суть дитячих ігротек (бібліотека ігор та іграшок, яка забезпечує ігрову діяльність дітей, організацію їхніх розумних розваг) та їхні основні завдання (навчання та розвиток дітей через ігрову діяльність, поширення інформації про важливість гри для дитячого розвитку; надання батькам, педагогам, терапевтам та всім, хто працює з дітьми матеріалів та інформації про розвиток дітей; забезпечення дітей батьків, які не мають достатньо коштів, різноманітними іграшками, котрі вони не можуть собі дозволити купити; надання батькам і педагогам інформацію про різні ігри й іграшки, аби вони могли визначитися, чи варто купувати певну іграшку; надання терапевтичних матеріалів та засобів для гри дітям з різними здібностями, особливо тим, хто потребує більш складних адаптованих іграшок, але може не мати до них доступу; формування відповідальності дітей і дорослих через спільне використання, позичання та переробку іграшок).

Охарактеризовано зародження і розвиток дитячих ігротек у різних країнах світу (США, Україна, Швеція, Норвегія, Франція, Велика Британія, Канада, Австралія, Нідерланди, Швейцарія, Ізраїль, Нігерія, Індія); визначено передумови й особливості діяльності ігротек у кожній з цих країн. Установлено, що окрім заснування та розвитку ігротек у різних країнах світу, були засновані Міжнародна асоціація ігротек (з 1987 р.) й національні асоціації ігротек, а також організовано регулярне проведення міжнародних конференцій з питань діяльності ігротек (з 1967 р.). Розкрито розвивально-виховний потенціал дитячих ігротек, їхнє значення для поширення освітніх ідей і розвитку системи освіти, а також залежність від джерела фінансування (державне фінансування, громадські гранти, благодійні внески різних організацій, приватні пожертви).

Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International

Ключові слова: дитячі ігroteки, діти, розвиток, освіта, ігрова діяльність, ігри, іграшки, асоціації ігroteк, конференція, lekotek, XX століття.

Pauls V. O. Formation and Development of Children's Toy Libraries in the World during the 20th Century.

The relevance of the study is due to the influence of various factors (social, biological, educational) on person's development, involvement of various institutions, organizations and initiatives in activities in the education system, their educational and educational potential.

The purpose of the article is to reveal the formation and development of children's toy libraries in the world during the 20th century.

The essence of children's toy library is defined. It is a library of games and toys that provides children with play activities and organizes their intelligent entertainment. The main tasks of activities of children's toy libraries are revealed. They are teaching and developing children through play activities, disseminating information about the importance of play for children's development; providing parents, teachers, therapists and everyone who works with children with materials and information about child development; providing children of parents who do not have enough money with a variety of toys that they cannot afford to buy; providing parents and teachers with information about various games and toys so that they can decide whether it is worth buying a particular toy; providing therapeutic materials and play equipment for children with different abilities, especially those who need more complex adapted toys but may not have access to them; forming responsibility in children and adults through sharing, borrowing and recycling toys.

The origin and development of children's toy libraries in different countries of the world (the USA, Ukraine, Sweden, Norway, France, Great Britain, Canada, Australia, the Netherlands, Switzerland, Israel, Nigeria, India) are described. The prerequisites and features of the activities of toy libraries in each of these countries are determined. It is stated that in addition to the emergence and development of toy libraries in different countries of the world, the International Association of Toy Libraries (since 1987) and national associations of toy libraries were founded, as well as the regular international conferences on the activities of toy libraries were organized since 1967. The developmental and educational potential of children's toy libraries, their importance for the dissemination of educational ideas and the development of the education system, as well as their dependence on the source of funding (state funding, public grants, charitable contributions from various organizations, private donations) are revealed.

Keywords: children's toy libraries, children, development, education, play activities, games, toys, toy library associations, conference, lekotek, 20th century.

Вступ. Зростаюча особистість знаходиться під впливом різноманітних факторів (соціальний, біологічних, освітніх тощо), кожен з яких має особливий вплив на її розвиток. Впливи системи освіти часто доповнюються впливами інших закладів, організацій та ініціатив, які здійснюють освітньо-виховну, культурну, соціальну й інші види діяльності, залучають дітей до різних занять, забезпечують їхні соціокультурні потреби.

Однією з таких організацій є дитяча ігротека – своєрідна бібліотека ігор та іграшок, яка забезпечує ігрову діяльність дітей, організацію їхніх розумних розваг. Зародившись у 1930-х рр. у США, дитячі ігротеки поступово набули поширення в різних країнах світу і залишаються затребуваними і зараз, виступаючи подекуди як центри дитячого дозвілля.

З огляду на це, цікавим і актуальним є вивчення становлення та розвитку дитячих ігротек у різних країнах світу та їхнього статусу сьогодні.

Аналіз наукових джерел показав, що питання появи та розвитку дитячих ігротек у світі є малодосліджуваним, особливо у вітчизняній науковій думці. Так, С. Лупаренко (Luparenko, 2014; Luparenko, 2016) досліджує зародження і розвиток Центральної дитячої ігротеки в Одесі, її напрями діяльності, форми та методи роботи з дітьми. Окрім того, у наукових розвідках вітчизняних педагогів (Leshchak, 2016; Melnichenko & Tretiak, 2019; Paskal, 2022; Bakhoment, Borbych & Melnychuk, 2023) є згадки про існування дитячих ігротек в Україні, які діяли в межах позашкільної освіти впродовж 1930-1980-х рр. і забезпечували культурно-дозвілєву діяльність дітей. У цьому контексті актуальними є також проблеми підготовки педагогів до організації дозвілєвої діяльності з дітьми (Druhanova, Bilyk & Zolotukhina, 2023). Утім, у вітчизняній педагогічній науці відсутнє цілісне дослідження появи та розвитку дитячих ігротек у різних країнах світу.

Щодо зарубіжних науковців, ними висвітлюються окремі аспекти діяльності дитячих ігротек. Так, найбільш цікавою в контексті дослідження є робота Moore (1995), де розкрито історію розвитку ігротек у США з окремими фактами стосовно розвитку ігротечної справи в різних країнах світу. У наукових працях інших вчених (Ashford, 1992; Brodin & Bjorck-Akesson, 1992; Jackson, Robey, Watjus & Chadwick, 1991; Juul, 1984; Misurcová, 1986; Ozanne & Ballantine, 2010; Poe & Taglauer, 1975) висвітлюється значення ігротек для розвитку, навчання і виховання дітей, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, поширення ідей освіти серед населення. Утім, у цих роботах так само відсутнє

цілісне висвітлення проблеми зародження і розвитку дитячих ігротек у різних країнах світу.

Мета та завдання. Мета статті – розкрити становлення та розвиток дитячих ігротек у світі впродовж ХХ ст.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, узагальнення), що надало можливість розкрити ступінь наукової розробки досліджуваної проблеми, висвітлити появу та розвиток дитячих ігротек у різних країнах світу впродовж ХХ ст.

Результати. Дитячі ігротеки (бібліотеки ігор та іграшок) виступають як заклади, де діти та їхні батьки можуть позичити іграшки, ігри, пазли тощо. Ігротека може бути простою (кошик з іграшками, який регулярно передається по певному району) або складною (як окрема будівля, в якій може бути кілька тисяч іграшок, куди сім'ї приходять, щоб обрати собі ігри й іграшки). Більшість ігротек обслуговують дітей дошкільного віку, хоча деякі з них надають матеріали (наприклад, настільні ігри) для дітей віком до 12 років. Багато ігротек наразі також надають матеріали центрам денного догляду за дітьми, доглядальницям, студентам коледжів тощо. Деякі з них спеціально створені для використання лише вчителями або ігровими терапевтами та не є відкритими для широкої публіки (Moore, 1995).

Основними завданнями дитячих ігротек є такі (Moore, 1995):

- навчання та розвиток дітей через ігрову діяльність, поширення інформації про важливість гри для дитячого розвитку;
- надання батькам, педагогам, терапевтам та всім, хто працює з дітьми матеріалів та інформації про розвиток дітей;
- забезпечення дітей батьків, які не мають достатньо коштів, різноманітними іграшками, котрі вони не можуть собі дозволити купити;
- надання батькам і педагогам інформацію про різні ігри й іграшки, аби вони могли визначитися, чи варто купувати певну іграшку;
- надання терапевтичних матеріалів та засобів для гри дітям з різними здібностями, особливо тим, хто потребує більш складних адаптованих іграшок, але може не мати до них доступу. Адаптовані іграшки – це іграшки, які були змінені таким чином, щоб їх могли використовувати діти, які фізично не можуть користуватися звичайними іграшками;
- формування відповідальності дітей і дорослих через спільне використання, позичання та переробку іграшок.

Концепція позичання іграшок дітям бере свій початок у Лос-Анджелесі, штат Каліфорнія, США, де перша дитяча ігротека (toylibrary) відкрила свої двері в 1935 р., утім, інтерес до неї не був значним. Упродовж у 1960-1970-х рр. діяльність ігротек стала більш активною. Частково це відродження інтересу було пов'язане з усвідомленням того, що дітям з особливими освітніми потребами необхідні спеціально адаптовані матеріали для гри та навчання. Ще одним важливим фактором була потреба в денному догляді за дітьми, оскільки все більше жінок розпочинали працювати.

Як доглядальниці вдома, так і центри денного догляду потребували навчальних матеріалів, щоб забезпечити дітям, за якими вони доглядали, розвиваюче освітнє середовище. Окрім того, багато ігротек, як великих, так і малих, почали постійно позичати іграшки та ігри, як книги. Асоціація ігротек США була створена в 1985 р., щоб спробувати скоординувати зусилля між цими різними ініціативами та заохочувати обмін інформацією та ресурсами.

Варто відмітити, що у 1935-1936 р. в Одесі, було також створено ігротеку, яка мала назву Центральна дитяча ігротека. Вона мала на меті прокат дитячих ігор, іграшок та спортивного інвентарю. Пізніше, протягом 1930-х–1940-х рр., в Україні (Київ, Харків, Львів, Херсон, Дніпропетровськ та інші міста) почали поширюватися дитячі ігротеки, діяльність яких спрямовувалася на: організацію дитячих культурних заходів; підвищення рівня дитячих розваг та ігор, що проводилися в школах, літніх таборах та закладах позашкільної освіти.

Для організації своєї роботи Центральна дитяча ігротека мала методичні та консультативні відділи, експериментальні майстерні, пересувні методичні виставки ігор для дітей шкільного віку. Окрім того, ця ігротека мала філії у школах, дитячих будинках тощо, а влітку її педагоги виїжджали до парків, садів, заміських дитячих таборів та санаторіїв для організації ігрової діяльності дітей. Ігротека мала спеціальне обладнання, за допомогою якого педагоги ходили від будинку до будинку та роздавали найпопулярніші ігри серед дітей, організовуючи їхнє дозвілля (Luraghenko, 2016). Утім, у цьому форматі ігротеки в Україні існували до початку 1990-х рр., а згодом трансформувалися в дитячі кімнати при різних закладах освіти.

Людиною, яка започаткувала ігротечний рух у Європі, є докторка Карін Стенсланд Юнкер (Швеція). У неї було двоє дітей з важкими вадами розвитку, і вона була розчарована послугами, доступними для дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей. У 1963 р. вона разом з матір'ю іншої дитини з обмеженими можливостями заснувала заклад дошкільної освіти – «lekotek», що

шведською означає «ігрова бібліотека». Позичання іграшок було лише частиною програми, яка робила акцент на спеціальній освіті або розвитку дитини.

Інші аспекти включали ігрову терапію, консультування батьків та оцінку здібностей дитини. Методи раннього втручання були адаптовані з тих, що використовувалися в США та Швеції. Педагоги зверталися про допомогу до своїх американських колег стосовно виготовлення саморобних іграшок, іграшок для немовлят, пазлів та пропозицій щодо іграшок для дітей з аутизмом або сенсорними порушеннями. Вони також просили допомоги з адаптивними іграшками, меблями та процедурами трудотерапії. Ідеї ігрової бібліотеки поширилися по всій Скандинавії, а пізніше – в Європі (Brodin & Bjorck-Akesson, 1992; Moore, 1995).

У 1969 р. у *Норвегії* вихователька дошкільнят Унні Бемер заснувала першу норвезьку бібліотеку іграшок, використовуючи Lekotek як модель. Протягом чотирьох років вона отримала понад 600 клієнтів. У міру поширення концепції ігротеки перейшли під спонсорство Міністерства соціальних справ. У 1976 р. новий закон передав їх під егіду Міністерства освіти (Brodin & Bjorck-Akesson, 1992; Moore, 1995).

У 1967 р. почали з'являтися ігротеки у *Франції*. Їх особливістю було те, що Університет Париж XIII (нині офіційно – Université Sorbonne Paris Nord або Університет Сорбонна Париж Північ) пропонував спеціальний 12-місячний курс навчання: студенти вивчали науки про гру (теорія гри, дослідження різних аспектів ігрової діяльності тощо). Програма реалізувалася спільно з Французькою асоціацією ігротек.

Перша ігротека у *Великій Британії* була створена в 1967 р. вчителькою Джилл Норріс, яка пройшла навчання за програмою Фребеля і сама мала двох дітей з вадами розвитку. Ідея виникла з того, що сім'ї обмінювалися іграшками у власних домівках. Потім учасники цієї ініціативи почали збирати кошти для придбання іграшок, які коштували дорожче, ніж більшість сімей могли собі дозволити. Поступово у країні почали з'являтися бібліотеки іграшок, що також були створені сім'ями з дітьми з особливими потребами. У 1972 р. була створена Асоціація ігротек з членами по всій країні. У 1983 р. Асоціація змінила назву на Play Matters.

Окрім того, у 1970-х рр. у *Шотландії* розпочався рух ігрових автобусів як сектор мобільних громадських ресурсів. Більшість ігрових автобусів мали обладнання як для батьків, так і для дітей. Вони заохочували до гри в автобусі та забезпечували місце для чаювання та бесід. Популярність ігрового автобуса також сприяла створенню ігротеки як постійного ігрового закладу.

Так, у 1988 р. у Лондоні було ініційовано проєкт Томаса Корама для бездомних дітей, створений для охоплення сімей, які проживають у тимчасовому житлі. У фойє готелів, що пропонували кімнати сім'ям, ігroteками проводилися різні заняття. Проєкт охоплював від 6 до 8 готелів на день, у кожному з яких займалися діти приблизно п'ятьох сімей. Кожній дитині було дозволено позичити одну іграшку та одну книгу. Оскільки сім'ям доводилося переїжджати практично без попередження, багато іграшок губилися щомісяця, що призводило до високих витрат на їх заміну. Проєкт також намагався забезпечити дітей доступним художнім приладдям (олівці, папір та ножиці). Коли сім'ї знайомилися з педагогами, які працювали в ігroteках, вони також ділилися турботами про своїх дітей та їхній розвиток (Ashford, 1992; Moore, 1995; Misurcová, 1986).

Асоціація ігroteк у Канаді (The Canadian Association of Toy Libraries) була заснована в 1975 р. під керівництвом Джоанни фон Леветцов, соціальної працівниці з Англії. Вона уявляла ігroteки як місця для громади, центри швидкого відвідування для дітей та їхніх сімей, а також місце для нових канадців або молодих батьків, де вони можуть зустрічатися та неформально покращувати своє життя та життя своїх дітей завдяки доступу до гри та її глибшого розуміння. До 1985 р. по всій Канаді було засновано понад 200 бібліотек іграшок, деякі з яких були спеціально розроблені для дітей з обмеженими можливостями. У 1985 р. Асоціація ігroteк у Канаді була перейменована на Канадську асоціацію ігroteк та центрів сімейних ресурсів, а в 1994 р. – на Канадську асоціацію програм сімейних ресурсів.

Значна заслуга в розвитку ігroteк в Австралії належить Аннетін Форелл. Вона відвідала Англію та відкрила для себе ігroteки. У 1971 р. заснувала першу ігroteку в Мельбурні. У 1973 р. вона отримала стипендію Черчилля для вивчення розвитку бібліотек іграшок у Швеції, Норвегії, Англії та Америці. Натхненна побаченням, вона вирішила зробити ігroteку в Мельбурні взірцем для інших та заохочувати створення бібліотек іграшок по всій Австралії. Бібліотека іграшок «Ноїв ковчег» для дітей з обмеженими можливостями стала однією з найбільших і краще обладнаних у світі.

Фінансування здебільшого надходило від Комісії охорони здоров'я та Міністерства соціального забезпечення. На 1985 р. у ній зберігалось понад 10000 іграшок та ігор для дітей, підлітків та молоді віком до 21 року. Бібліотека стала каталізатором створення Австралійської асоціації ігroteк та Австралійської асоціації ігroteк для людей з інвалідністю. У 1983 р. А. Форелл була нагороджена Орденом Австралії за заслуги перед своєю країною.

Перша бібліотека іграшок у *Нідерландах* розпочала свою діяльність у 1973 р. у Харлемі. Вона була призначена для дітей з обмеженими можливостями, як і ті ігротеки, що з'явилися пізніше. Коли ігротек стало десять (у 1976 р.), вони створили національну організацію під назвою Speel-o-theek Nederland (Speel-o-theek— це голландське слово, що означає «бібліотека іграшок»). Ігротеки надавали послуги різним групам дітей, включаючи дітей з фізичними та розумовими вадами, а також здорових дітей.

У західній частині країни окремим завданням було охоплення дітей іноземних працівників у голландському суспільстві. Вони робили це, перекладаючи правила ігротек, ігри та іграшки турецькою, арабською або іспанською мовами. З 1976 р. по 1981 р. програма фінансувалася двома приватними фондами та урядом. 1980 р. був останнім роком, коли фонд отримував субсидії. Асоціація ігротек об'єдналася з іншою групою — Opvoedingsvoorlichting, яка є державним фондом.

У *Швейцарії* робота ігротек розпочалася в 1974 р. завдяки ініціативам Анн Ліббрехт Гурде, яка разом з кількома сім'ями створила першу ігротеку у франкомовній частині країни. Утім, співпраця між ігротеками ускладнювалася через багатомовність у Швейцарії. У 1986 р. у країні діяло понад 60 бібліотек іграшок з 40 куточками іграшок у публічних бібліотеках.

Вони фінансувалися за рахунок різноманітних благодійних груп, державних коштів, членських внесків та комерційних організацій. Більшість з них були призначені для сімей, але деякі зосереджувалися на дітях з культурними чи соціальними труднощами. У 1978 р. Анн Ліббрехт Гурде опублікувала книгу про створення ігротек і написала багато статей на тему іграшок та ігор. У 1980 р. нею була створена Швейцарська асоціація ігротек. До 1991 р. кількість ігротек у країні зросла понад 300.

В *Ізраїлі* ігротеки почали діяти з 1984 р. завдяки ініціативам Джудіт Кіршбаум. Вона очолювала «Проект 0-3», який вів Департамент освіти муніципалітету Ор-Єхуда. Це невелике містечко поблизу Тель-Авіва, багато мешканців якого приїхали з Іраку, Лівії, Грузії та інших країн. «Проект 0-3» розпочався в 1984 р. з метою просвітити молодих батьків та надати їм потрібну інформацію для виховання дітей. Програма обслуговувала близько 300 сімей та включала дві бібліотеки іграшок у 1994 р. Бібліотеки були розташовані у двох громадських центрах. Фінансування здійснювалося від муніципалітету, а додаткова підтримка надходила від сімей.

У 1986 р. завдяки діям Саллі Темплер ігротеки почали діяти в *Нігерії*. Вона звернулася до Асоціації ігротек США, зазначаючи, що ігротекою в Зімбабве керують волонтери, і вони не отримують жодних державних чи громадських грантів. На той час вони обслуговували близько 40 дітей щотижня, більшість із яких були вихованцями інтернатів. Метою ігротек було просвітити громадськість шляхом друку брошур та розміщення коробок з іграшками з ігротеки у приймальнях лікарів. На думку С. Темплер, така поінформованість сприятиме створенню бібліотек іграшок в інших частинах країни.

У 1990-х рр. зусиллями Міжнародної асоціації ігротек і Фонду дитячих іграшок ігротеки почали з'являтися в *Індії*. У 1993 р. працювало дев'ять ігротек при Товариствах допомоги дітям; три ігротеки були створені окремими особами під їхнім керівництвом; дві ігротеки були засновані у в'язницях, для ув'язнених жінок та дітей віком до п'яти років, які перебували у в'язницях разом з матерями (Moore, 1995).

Окрім заснування та розвитку ігротек у різних країнах світу, були засновані Міжнародна асоціація ігротек (з 1987 р.) й національні асоціації ігротек. Так, завданням Міжнародної асоціації ігротек стали: поширення концепції ігротек по всьому світу; співпраця з різними міжнародними організаціями (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Міжнародний комітет з дитячих ігор тощо) з метою просування ідеї ігротек; сприяння розвитку високоякісних ігор та іграшок; забезпечення соціального, інтелектуального та фізичного розвитку дітей; налагодження ефективного зв'язку між національними асоціаціями ігротек та мережами ігротек, надаючи їм можливості для обміну новинами, ідеями, досвідом, матеріалами тощо. Також, починаючи з 1967 р., проводилися міжнародні конференції з питань діяльності ігротек (Ashford, 1992).

Обговорення. Дитячі ігротеки в багатьох країнах світу виступають освітнім ресурсом у громаді для учнів, батьків, терапевтів та педагогів, які працюють з маленькими дітьми. Зараз ігротеки можна знайти в багатьох країнах світу. Деякі з них отримують державне фінансування, а деякі – ні (США). У США менше ігротек, ніж у Канаді. Це пов'язано з державним фінансуванням та увагою до розв'язання соціальних проблем. У Великій Британії, багатьох європейських країнах та Канаді існує набагато сильніша підтримка і державне фінансування діяльності ігротек.

Висновки. Отже, дитячі ігротеки були засновані і діяли в різних країнах світу впродовж ХХ ст. як бібліотеки ігор, іграшок й ігрового обладнання, яке діти могли позичити на певний час. Зародившись у США в 1935 р. і приблизно в той

самий час в Україні, ігротeki поступово поширювалися по всьому світу (Швеція, Норвегія, Франція, Велика Британія, Канада, Австралія, Нідерланди, Швейцарія, Ізраїль, Нігерія, Індія), залучаючи все більшу кількість дітей до ігрової діяльності та організовуючи їхнє цікаве і змістовне дозвілля. Це сприяло заснуванню Міжнародної асоціації ігrotek і різних національних асоціацій ігrotek, а також проведенню міжнародних конференцій з питань діяльності дитячих ігrotek.

Ця стаття не висвітлює всіх аспектів досліджуваної проблеми. Цікавим є порівняння досвіду діяльності (напрямів, форм і методів роботи з дітьми) дитячих ігrotek у різних країнах освіти, зокрема, України та тих країн, де спостерігається активний ігротечний рух (США, Канада).

ЛІТЕРАТУРА

- Ashford B. J. An Evaluation of the Sunshine Centre Toy Library: Does the Toy Library Provide an Appropriate Toy Lending and Supportive Service to Parents of Children Who Have Special Needs? Research report for MA degree. Johannesburg : University of the Witwatersrand, 1992. 22 p. URL: <https://www.proquest.com/openview/af78a37ab782f4c6a4c7f359a4720636/>.
- Brodin J., Bjorck-Akesson E. Toy Libraries/Lekoteks in an International Perspective. *EuroRehab*. 1992. № 2. P. 97-102. URL: <https://scispace.com/pdf/toy-libraries-lekoteks-in-an-international-perspective-5ayik38c7a.pdf> (дата звернення: 17.03.2026).
- Jackson S. C., Robey L., Watjus M., Chadwick E. Play for all Children: The Toy Library Solution. *Childhood Education*. 1991. Issue 68(1). P. 27-31. DOI <https://doi.org/10.1080/00094056.1991.10520841>
- Juul K. D. Toy libraries: a growing international movement. *Children's Environments Quarterly*. 1984. Vol. 1, № 2, Toys: Research and Applications. P. 31-34. URL: <https://www.jstor.org/stable/41514509>
- Luparenko S. Children's Game Library as a Unique Extracurricular Educational Establishment in the USSR (the Middle of the 20th Century). *International Letters of Social and Humanistic Sciences*. 2016. Vol. 67. P. 27-32. DOI <https://doi.org/10.18052/www.scipress.com/ILSHS.67.27> (дата звернення: 11.03.2026).
- Misurcová V. The toy library-a new phenomenon. *Prospects*. 1986. Vol. XVI, № 4. P. 513-520. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000072084#:~:text=1946%2D55%20This%20first%20decade,Copenhagen%2C%20Denmark%2C%201952>
- Moore J. E. A History of Toy Lending Libraries in the United States Since 1935. MA Dissertation. Kent : Kent State University, 1995. 46 p. URL : <https://eric.ed.gov/?id=ED390414> (дата звернення: 10.12.2025).
- Ozanne L.K., Ballantine P.W. Sharing as a form of anti-consumption? An examination of toy library users. *Journal of Consumer Behaviour*. 2010. Issue 9. P. 485-498. DOI <https://doi.org/10.1002/cb.334>
- Poe L. F., Taglauer A. Toy Lending Library Training Model. Florida: Florida Technological University, Rollins College / Community Coordinated Childcare, 1975. 57 p. URL : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED113047.pdf>
- Друганова О. М., Білик В. М., Золотухіна С. Т. Підготовка майбутніх педагогів до організації і проведення дозвілєвої діяльності як актуальна науково-педагогічна проблема. *Теорія*

та методика навчання та виховання. 2023. № 55. С. 40-51. DOI <https://doi.org/10.34142/23128046.2023.55.04>

- Лещак Т. Організація інтелектуального дозвілля школярів : навч.-метод. посіб. на допомогу педагогові-організатору. Львів : Компанія «Манускрипт», 2016. 162 с. URL : <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Intelektualne-dozvillia-shkoliariv.pdf>
- Лупаренко С. Організація дозвілля дітей у дитячій ігротечі: посіб. для викл. пед. вищ. навч. закл., учителів, вихователів, працівників позашк. установ, аспірантів, студентів. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. 38 с.
- Мельниченко О. В., Третяк В. О. Вирішення проблем ігрової діяльності в українській педагогічній науці: останнє десятиліття. *Молодий вчений*. 2019. № 10(74). С. 233-238. DOI <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-54>
- Паскаль О. В. Система культурно-дозвілєвої роботи : навч. посіб. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 146 с. URL : <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/13762/1/Paskal%20Olena%20Viktor%D1%96vna.PDF>
- Практикум з організації дозвілля дітей в умовах літнього відпочинку. Част. 2 / уклад.: С. Бахомент, Н. Борбич, О. Мельничук. Луцьк: ФОП Мажула Ю., 2023. 136 с. URL : <https://lpc.in.ua/wp-content/uploads/2026/01/borbych-n.v.-bakhoment-s.p-melnychuk-o.v.-prakykum-z-orhanizatsii-dozvillia-ditej-v-umovakh-litnoho-vidpochynku.-chastyna-2-1.pdf>

REFERENCES

- Ashford, B. J. (1992). An Evaluation of the Sunshine Centre Toy Library: Does the Toy Library Provide an Appropriate Toy Lending and Supportive Service to Parents of Children Who Have Special Needs? *Research report for MA degree*. Johannesburg : University of the Witwatersrand. URL : <https://www.proquest.com/openview/af78a37ab782f4c6a4c7f359a4720636/>
- Brodin, J., & Bjorck-Akesson, E. (1992). Toy Libraries/Lekoteks in an International Perspective. *EuroRehab*, 2, 97-102. Retrieved from <https://scispace.com/pdf/toy-libraries-lekoteks-in-an-international-perspective-5ayik38c7a.pdf>
- Jackson, S. C., Robey, L., Watjus, M., & Chadwick, E. (1991). Play for all Children: The Toy Library Solution. *Childhood Education*, 68(1), 27-31. DOI <https://doi.org/10.1080/00094056.1991.10520841>
- Juul, K. D. (1984). Toy libraries: a growing international movement. *Children's Environments Quarterly*, 1(2), 31-34. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/41514509>
- Luparenko, S. (2016). Children's Game Library as a Unique Extracurricular Educational Establishment in the USSR (the Middle of the 20th Century). *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 67, 27-32. DOI <https://doi.org/10.18052/www.scipress.com/ILSHS.67.27>
- Misurcová, V. (1986). The toy library-a new phenomenon. *Prospects*, 16(4), 513-520. Retrieved from [https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000072084#:~:text=1946%2D55%20This%20first%20decade,Copenhagen%2C%20Denmark%2C%201952\).](https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000072084#:~:text=1946%2D55%20This%20first%20decade,Copenhagen%2C%20Denmark%2C%201952).)
- Moore, J. E. (1995). A History of Toy Lending Libraries in the United States Since 1935. *MA Dissertation*. Kent : Kent State University. URL : <https://eric.ed.gov/?id=ED390414>
- Ozanne, L. K., & Ballantine, P.W. (2010), Sharing as a form of anti-consumption? An examination of toy library users. *Journal of Consumer Behaviour*, 9, 485-498. DOI <https://doi.org/10.1002/cb.334>

Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International

- Poe, L. F., & Taglauer, A. (1975). Toy Lending Library Training Model. Florida: Florida Technological University, Rollins College / Community Coordinated Childcare. URL : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED113047.pdf>
- Druhanova, O. M., Bilyk, V. M., & Zolotukhina, S. T. (2023). Pidhotovka maibutnikh pedahohiv do orhanizatsii i provedennia dozvillievoi diialnosti yak aktualna naukovo-pedahohichna problema [Future Teachers' Training for Organising and Conducting Leisure Activities as a Relevant Scientific and Pedagogical Problem]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*, 55, 40-51. DOI <https://doi.org/10.34142/23128046.2023.55.04>
- Leshchak, T. (2016). Orhanizatsiia intelektualnoho dozvillia shkoliariv [Organization of intellectual leisure of schoolchildren]. Lviv : Kompaniia «Manuskrypt». URL : <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Intelektualne-dozvillia-shkoliariv.pdf> [in Ukrainian].
- Luparenko, S. (2014). Orhanizatsiia dozvillia ditei u dytiachii ihrotetsi [Organization of children's leisure activities in a children's toy library]. Kharkiv: H. S. Skovoroda KhNPU [in Ukrainian].
- Melnichenko, O. V., & Tretiak, V. O. (2019). Vyrishennia problem ihrovoi diialnosti v ukrainskii pedahohichnii nausti: ostannie desiatiylittia [Solving the problems of gaming activity in Ukrainian pedagogical science: last two decades]. *Molodyivchenyi*, 10(74), 233-238. DOI <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-54> [in Ukrainian].
- Paskal, O. V. (2022). Systemakulturno-dozvillievoiroboty[System of cultural and leisure activity]. Odesa : Universytet Ushynskoho. URL : <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/13762/1/Paskal%20Olena%20Viktor%D1%96vna.PDF> [in Ukrainian].
- Bakhoment, S., Borbych, N., & Melnychuk, O. (comp.). (2023). Praktykum z orhanizatsii dozvillia ditei v umovakh litnoho vidpochynku. Part 2. Luts'k: FOP Mazhula Yu. URL : <https://lpc.in.ua/wp-content/uploads/2026/01/borbych-n.v.-bakhoment-s.p-melnichuk-o.v.-praktykum-z-orhanizatsii-dozvillia-ditei-v-umovakh-litnoho-vidpochynku.-chastyna-2-1.pdf> [in Ukrainian].

Інформація про автора:

Паульс Вікторія Олександрівна:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9569-1208>; старший інспектор відділу аспірантури і докторантури, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002
e-mail: victoria.pauls@hnpu.edu.ua

Information about the author:

Pauls Viktoriia Oleksandrivna:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9569-1208>; Senior Officer of Department of Postgraduate and Postdoctoral Studies, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskikh Str., 29, Kharkiv, Ukraine 61002
e-mail: victoria.pauls@hnpu.edu.ua

Цитуйте цю статтю як: Паульс В. О. Становлення та розвиток дитячих ігор у світі протягом ХХ ст. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2026. № 60. С. 132–143
DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2026.60.09>

Дата надходження статті до редакції: 03.02.2026
Стаття прийнята до друку: 24.02.2026
Дата публікації: 15.04.2026

Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International